

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ІМ. М.І. ПИРОГОВА

Кафедра філософії та суспільних наук

**ФІЛОСОФІЯ
В СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ
ТА
СОЦІАЛЬНО - ПОЛІТИЧНОМУ
ДИСКУРСАХ**

МАТЕРІАЛИ ДОПОВІДЕЙ ТА ВИСТУПІВ

**II-ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО - ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ**

18 листопада 2021 року

ВІННИЦЯ 2021

УДК: 1(091):004.83

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР
академік Національної академії медичних наук України,
ректор Вінницького національного медичного університету
ім. М.І. Пирогова,
доктор медичних наук, професор, професор кафедри нормальної фізіології
Мороз Василь Максимович

ЗАСТУПНИКИ ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА
проректор з наукової роботи
Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова,
доктор медичних наук, професор, професор кафедри нормальної фізіології
Власенко Олег Володимирович

професор кафедри філософії та суспільних наук
Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова,
доктор філософських наук, професор
Вергелес Костянтин Миколайович

Редакційна колегія:

Черкасов Святослав Васильович доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії та суспільних наук Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова

Харьковщенко Євген Анатолійович доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри релігієзнавства філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Куліш Павло Лаврентійович кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії та суспільних наук Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова (ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР)

Мельник Віктор Мирославович, кандидат політичних наук викладач кафедри політології філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Філософія в сучасному науковому та соціально-політичному дискурсах. Матеріали доповідей та виступів всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю 18 листопада 2021 року Вінниця 2021. Видавець ФОП Кушнір Ю.В. – 196 с.

ISBN 978-617-7721-38-2

Збірник містить матеріали доповідей та виступів учасників II всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «**Філософія в сучасному науковому та соціально-політичному дискурсах**», яка відбулась у Вінницькому національному медичному університеті ім. М.І. Пирогова 18 листопада 2021 року з нагоди святкування Міжнародного дня філософії. У поданих матеріалах висвітлюється широке коло актуальних проблем розвитку філософських дисциплін від минулих часів до сучасних. Збірник адресовано науковцям, вищої та середньої освіти, аспірантам, магістрантам, пошукувачам, студентам та всім хто цікавиться філософією й гуманітарними дисциплінами.

Матеріали подані в авторській редакції. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен, посилань, грамотність, літературний стиль та інших відомостей. Редколегія залишає за собою право скорочувати та редагувати подані матеріали. Рукописи не повертаються. Організатори конференції та члени редколегії не завжди поділяють думки учасників (авторів).

Рекомендовано до друку Вченою радою Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова протокол № 3 від 25 листопада 2021р.

УДК: 1(091):004.83

ISBN 978-617-7721-38-2

процесами та капіталом імперії. Однак, російською етнічною інтелігенцією було монополізовано усі здобутки імперської науки та видано за свою, національну. Тому, конструкт де наука-домінатора (як часто вживають – «російська наука») є «фундаментом», «базовою конструкцією» для «імперської науки» є хибною і тому потребує деконструкції. Мало того, аби глибше розуміти соціальні процеси в історії науки, підвищити інтерес до «національної» креативності доцільніше не розрізняти її на російську, українську тощо, а наголошувати на імперському статусі і росіян, і українців, й інших етнічних спільнот, які входили до складу цих імперій, що дозволяє розшири розуміння «вітчизняної» науки до імперського звучання. Однак, цей контекст вимагає чіткого виписування внеску представників української науки у загальноімперський розвиток.

Отже, постколоніальний підхід конструює історію вітчизняної науки в рамках імперій як продукт багатонаціональної когорти науковців, які зазвичай реалізували себе в імперських столицях, через посередництво імперських адміністративних наукових установ, періодичних видань та звісно російської «лінгва франка». Саме мова надавала «імперській науці» оманливої однорідності, тому вона як маркер ідентичності науковця не постає визначальним. Сьогоднішній російський націоналістичний дискурс приховує багатонаціональний характер наукової продукції, створеної в часи імперій, замовчуючи той факт, що лише пристосування до умов давало можливість займатися науковою діяльністю, виборювати свою конкурентну позицію.

Куліш П.Л.,
к.філос.н., доцент,
доцент кафедри філософії та суспільних наук
Вінницький національний медичний університет
ім. М.І.Пирогова
м. Вінниця, Україна

ЕСТЕТИКА: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ВИКЛАДАННЯ.

Останнім часом у сфері естетично-художньої культури в цілому та естетичній науці зокрема з'явилися нові не зовсім сприйнятливі, почасти діаметрально протилежні думки і суперечки, щодо її предмета, змісту, нинішнього стану та майбутніх перспектив, а також пропозиції, про її докорінні зміни, а то й повну руйнацію, та намагань зберегти все в усталеній даності і існуючих формах. Серед факторів, існування проблемних місць в естетиці можна виокремити те, що значна кількість

накопиченого естетичною теорією і практикою матеріалу, який вимагає невідкладного інтелектуального опрацювання, спонукає деяких дослідників переключатися з філософсько-теоретичної на вузькоспеціальну тематику. Тому частина фахівців переорієнтувалася на більш конкретні сфери сучасного соціогуманітарного знання, в результаті чого істотно зменшилась увага до розробки та розв'язання загальнофілософських і загальнометодологічних проблем. У результаті такої специфікації відбувся розрив зв'язку між загальною філософською теорією і методологією та методиками конкретних наук, зокрема тих, що займаються дослідженнями естетичного і художнього. Через це, утворилися прогалини у розумінні та тлумаченні естетично-художнього, які легко заповнюються хибними думками і положеннями, необґрунтованими і безпідставними твердженнями, некоректними висновками і рекомендаціями. І все це відбувається саме тоді, коли теорія і практика сучасної естетично-художньої культури її методологія гостро потребують глибоких філософсько-обґрунтованих досліджень, завдяки яким узагальнюються теоретичні досягнення тих наук які спрямовані на естетично-художню культуру, та вироблення наукових рекомендацій для мистецької діяльності. Слід мати на увазі й те, що найбільше непорозумінь і суперечностей виникає у точках перетину окремих галузей людської діяльності, на стику матеріально-предметного, прагматично-утилітарного, духовно-творчого і емоційно-особистісного.

Зрозуміло, що в естетиці, як і в інших царинах знання, є ще багато прогалин і не прояснених положень, у тому числі й щодо тих проблем, які постійно залишаються актуальними. Актуальними проблемними питаннями сучасної естетики й понині залишаються: сутність естетичного та художнього, їх принципова відмінність від споріднених форм духовної діяльності та місце в системі наявної культури суспільства; співвідношення мистецтва з реальністю і у зв'язку з цим, визначення сутності та своєрідності «художньої реальності»; виокремлення предмета мистецтва і встановлення його відмінностей від предметів інших сфер діяльності, зокрема, наукової; характер художньої творчості і особливості діяльності художника як творчої особистості; основні субстанціональні цілі мистецтва і його суспільне призначення; рівень та стан сучасної естетичної науки і естетично-художньої культури, основні тенденції і перспективи їх розвитку, тощо.

Потреби нинішнього суспільства у формуванні людської особистості вимагають від естетики не лише подолання консерватизму та догматизму але й уникнення анархії в судженнях і висновках. А це означає, що основним завданням естетики було й залишається розробка такої теорії, яка б спираючись на сучасну філософську методологію сприяла виходу із полону догматизму і еkleктизму суджень, тяглася до чіткості, обґрунтованості та логічної послідовності висвітлення своїх тверджень,

при цьому усвідомлюючи те, що її теоретичні принципи та фундаментальні ідеї так чи інакше, через низку опосередковуючих ланок, включаються в масову свідомість, маніфестуючи зворотний вплив на саму естетику.

Тож естетика як філософське вчення має тільки одне, характерне лише для неї і тільки нею ж розв'язуване найпринциповіше та найзагальніше завдання: залишатися теорією чуттєвого освоєння дійсності, проте чуттєвого не в пересічному його баченні, а в такому його тлумаченні, з яким пов'язується цілісність родового ствердження людини, а в цьому ствердженні - і цілісність ставлення людини до оточуючого світу в цілому. За умови визнання того, що межі естетики визначаються саме таким розумінням чуттєвого, автоматично зникає потреба і в такому переліку її основних завдань як: «наука про прекрасне», «наука про мистецтво»[1, с.73], «наука про творчість», не кажучи вже про такі її тавтологічні визначення, як «наука про естетичне в дійсності»[2, с. 8], «наука про естетичні властивості» тощо. І це природно. Те, що дійсно об'єднує і естетичне, і творче, і художнє, без збіднення зазначених тут складників, цілком може бути представлене як чуттєве. Це є надзвичайно важливим, позаяк йдеться, насправді, про визначення єдності самого предмета естетики, з яким пов'язано і усвідомлення її єдиної методологічної основи.

Проблемність визнання за естетикою цього єдиного її завдання пов'язана з трудностю усвідомлення соціальної природи чуттєвих явищ і чуттєвого взагалі. Чуттєве – це не просто предметність діяльності людини, яка байдуже споглядається або сприймається. Це – особлива предметність, передусім у тому сенсі, що з нею поєднано (чи пов'язано) і виявлення деяких цінностей існуючого (буть-то у вигляді ознак, якостей чи властивостей речей) і – що найважливіше – вияв такого стану людини, який стосовно не лише самої людини, але й суспільства є справді безпосереднім чи по людському самоцільним. Ця цілісність стану вирізняється не стільки тим, що людина сприймає чи присвоює, скільки тим, як відбувається таке сприймання і присвоєння, чи яким є суспільний зміст цього акту діяльності загалом. Іншими словами, така цілісність залежить не тільки від особливостей предмета і його властивостей, які, безумовно, диктують спосіб сприйняття речі, а й від характеру соціального буття людини.

Чуттєве завжди несе на собі відбиток цього буття – головного і істотного в способі життєдіяльності та світосприйнятті людини. Тільки в результаті соціального антагонізму стає можливим збайдужіння людини до цілей суспільного буття, а звідси – й до цілей людської життєдіяльності людей. І тільки завдяки такому збайдужінню стає можливою, власне, нехудожня, нетворча, не сприйнята (неприйнятна) діяльність людей. Але саме таку діяльність не можна назвати і чуттєвою, причому саме тому, що

з неї, з самого початку, виключається той по-суспільному цілісний спосіб її вираження, в якому людина тільки і може проявити невідповідну, універсальну сприйнятливість до світу, тому, і таке ж універсальне ствердження своєї сутності. Навпаки, естетичне, сприйняте, творче, художнє і т.п. цілком постають синонімами чуттєвого, якщо усвідомлювати необхідність перетворення єдності мети суспільного буття в єдність сенсу реального здійснення ідеалу людського існування взагалі. Позаяк тільки така мета, яка концентрує в собі найвищий людський інтерес, здатна скріпити всі потреби людини, надати їм єдиної спрямованості, а тим самим визначити і єдиний спосіб їх людського ствердження.

Таким чином, естетика є вченням не про сприйняття і сприймане, як їх традиційно тлумачить психологія чи фізіологія, а про чуттєве, яке рівнозначне способу суспільного ствердження людини у всьому багатстві її сформованих потреб.

Яким би спочатку не уявлявся цей спосіб, але з точки зору його дійсного руху немає і не може бути самостійних «естетик», наприклад, побуту чи взуття з їх особливими цілями і завданнями. В іншому випадку доведеться визнати, що і проблеми побуту, і проблеми взуття повинні ставитися не інакше як проблеми ідеалу, сенсу буття людини взагалі. Адже, мабуть, слід звести найвище прагнення людини – її естетичний ідеал – до простого запиту у взутті (і справді, до простого – при сучасних можливостях виробництва), щоб саме взуття бачити не інакше як естетично. Або, навпаки, сам цей запит слід підняти, ймовірно, до вираження ідеалу, сенсу буття, щоб виношувати його не інакше як естетичний запит.

Сказаним зовсім не знімається питання естетичної діяльності людини в сфері виробництва, побуту, поведінки, тощо. Взагалі було б нерозумно обмежувати прояв естетичного якимись сферами (природними чи соціальними), звужувати їх або розширювати. Що і в сфері виробництва можлива естетична діяльність людини – це не припущення, а реальний факт. Але справа тут не в умовності термінів або виразів «естетика виробництва» чи «питання про естетичну діяльність людини в сфері виробництва», а в принциповості ставлення до єдності предмета естетики, її методу, принципів, щодо будь-яких «естетик» і з висоти будь-яких їх окремих завдань (саме окремих – в іншому випадку втрачається сам сенс їхнього існування як «естетик») не була здійснена спроба з'ясування суті естетичної діяльності як такої. Позаяк така діяльність визначається не характером лише тих потреб, які специфічні для побуту чи виробництва як такого, а характером вже згаданої єдиної і найзацікавленішої потреби людини в ідеалі (якщо об'єктивну необхідність в ідеалі як способі вираження життя взагалі можна назвати потребою в звичному сенсі). А оскільки історичний сенс останньої, сама ступінь покладеного в ній

інтересу не зводяться до простої суми можливих інтересів, що пов'язані, скажімо, зі сферою побуту чи поведінкою людини, то і сама естетика не може бути подана як проста сума «естетик», позаяк залишається вченням з єдиними вимогами, принципами і законами.

Естетика має залишатися цілісною системою філософського знання, яка вивчає чуттєву, смислосназначиму складову діяльності суб'єкта. Вона приречена займати провідне місце у життєдіяльності соціуму, виконуючи в ньому різноманітні функції, найважливішими з яких залишаються: світоглядна, пізнавальна (гносеологічна), формотворча (виховна), аксіологічна (смыслоціннісна) методологічна тощо.

Майбутньому лікарю теж важливо вивчати естетику, позаяк вона сприяє формуванню естетичних почуттів, переживань, смаків, суджень, естетичної свідомості і естетичного ідеалу. Її вивчення розвиває уяву, фантазію, інші естетичні властивості мислення, сприяє піднесенню духовно-психологічної життєздатності людини, становленню гармонійної, всебічно розвиненої особистості тощо.

Література:

1. Етика та естетика: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях)/за наук.ред.проф. В.С.Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 204 с.
2. Естетика: Навч. посіб./М.П.Колесніков, О.В.Колесніков, В.О.Лозовий та ін.; За ред. В.О.Лозового. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 208 с.

Лукашенко М. В.,
к. філос. н., старший викладач,
старший викладач кафедри теорії, історії держави
і права та філософії права
Донецький національний університет імені Василя Стуса
м. Вінниця, Україна

ПЕРЕТВОРЮЮЧА СИЛА ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ У ДЗЕРКАЛІ САКРАЛЬНИХ МІФІВ ТА НАРАТИВІВ

Напередодні виникнення пандемії COVID 19, прогностика щодо можливості появи та розповсюдження хвороб у сучасному світі кардинально відрізнялась. Ряд дослідників (С. Пінкер, Г. Рослінг, Ю. Н. Харарі та ін.) бачили його «безпрецедентно покращеним». Цифри свідчили, що тривалість життя людини за останні 150 років фактично подвоїлась [1]. У повсякденному житті здоровий глузд підказував громадянам цивілізованого світу, що час смертельних епідемій минув,